

minden igyekezetükkel azon vannak, hogy a téli hónapok idején meleg és kényelmes öltöző álljon rendelkezésre, — már amennyire az épület körülményei engedik —, a vendégszereplő művészek számára. A színházlátogató közönség pedig lelkes és odaadó érdeklődéssel, nagy figyelemmel és sokszor kirobbanó tapssal adózik a tájszínház művészei és technikusai felé azért a fáradságos és áldozatos munkáért, mit a tájszínház előadásokkal kapcsolatban végeznek. A művészek is mindenkor tudásuk legjavát nyújtják a közönségnek. Legfeljebb olykor-olykor érződik, hogy az előadásokat igyekeznek minél rövidebb idő alatt lepergetni, csaknem kampányszerűvé fokozni néha egy-egy jelenetet, s ezáltal elejét venni a darab időbeni hosszúra húzódásának, kiterjedésének. Ezen valóban térül meg némi idő, de ugyanakkor a játék értéke és szépsége veszít erejéből.

Mindent egybevetve: A kis város színházi életében is végbement a burzsoá-kultúra frontjának „áttörése”. A kultúrforradalom ezen a területen is megindult, a város kultúréletében hatalmas fejlődést eredményezett. A Párt ideológiai előkészítésével és irányításával elért eddigi eredmények már most is mintegy hídfők szerepelnek a kultúrforradalom következő szakaszaiban. Abban a kultúrforradalomban, melyet Révai József elvtárs kongresszusi beszédében úgy jellemezett, hogy „a szocializmus építése vidéken a kultúra építése is egyúttal.”

CSÁSZTVAI ISTVÁN

Z E N E

ZENEI BESZÁMOLÓ

Szeged jelenleg zenei élete két programhoz kapcsolódott: az egyik a Szovjet Zenei hét volt, a másik pedig a Magyar-Szovjet Barátság Hónapja. Mindkettő sok, jelentős zenei eseményt hozott számunkra, gazdagította Szeged kultúréletét, s mindenekelőtt: megismertetett a szocialista szovjet zenekultúra irányával, sok értékes alkotásával, megmutatta zenei szakembereink számára az egyetlen termékeny és korszerű zenei stílust, a realizmust.

Miért tanulságos számunkra a szovjet zeneélet tanulmányozása?

A felszabadulás utáni esztendőkből zenei téren is sokáig uralkodott nálunk az egyénieskedő formalizmus, 1948 körül művészeti életünk még tele volt mindenféle burzsoá szeméttel, burjánzott a formalizmus és a dekadencia. Zenei életünk már abban az időben döntő útmutatást kapott a szovjet zenétől.

Abban az időben nálunk járt *M. Csulaki* szovjet zeneszerző, a Szovjet Zeneszerzők Szövetségének titkára. A magyar zenei életet áttekintve megállapította, hogy zeneéletünk elszakadt a néptől, a tömegek életétől. A magyar zeneszerzők egy része nem tanulta meg, hogy miképpen tájékozódjék a nép, a tömegek ízlése, érdeklődése felől, nem veszi számba a dolgozók zenei érdeklődését, más szavakkal: még nem tanultak meg a nép nevében és a nép részére alkotni, még nem tudták kifejezni a nép, a dolgozók vezetőszerpét a zeneművészet eszközeivel. Nem hitt a magyar komponisták nagy része a zene

realisztikus, kifejező lehetőségeiben, nem tudták azt, hogy a zene szavával is lehet mindennapi konkrét tartalmat, társadalmi mondani-
valót kifejezni.

A magyar zeneéletben azóta a szovjet zene példája nyomán mutatkozott fejlődés, „vannak biztató jelenségek” — ahogy *Révai* elvtárs kifejtette a II. pártkongresszuson. A magyar zeneélet fejlődése akkor lesz teljes, akkor tud lépést tartani a szocializmus felé haladó népi demokráciánk általános fejlődésével, ha továbbra is a szovjet zene példája felé veszi irányát, ha felismeri, megérti ezt a szerepet, amely a zenére hárul a szocialista társadalomban.

Mit jelent konkrété a szovjet zene útmutatása, tanulsága?

A Bolsevik Párt zenével kapcsolatos 1948-as határozatában, *Zsdánov* elvtárs felszólalásaiban megtaláljuk azokat az irányelveket, amelyek mentén a zenei szakemberek munkája eleget tud tenni a szocialista társadalomban rájuk váró feladatoknak.

„A zene alkalmazkodjon a korhoz, a nép, a tömegek igényéhez. Tartson kapcsolatot a mindennapi élettel, az újonnan felvetődött kérdésekkel. Legyen a jó zeneszerző politikailag is élesfülű” — mondotta *Zsdánov* elvtárs. A szovjet zeneszerzők megértették a Bolsevik Párt útmutatását. Megértették — amint azt *Csulaki* és *Novikov* elvtársnak nálunkjártukban ki is fejtették —, hogy a zene a politikai nevelés, az ideológia egyik eszköze, hogy a zene realisztikus lehetőségeit felhasználva társadalmi mondanivalókat, az élet éppen felszínén lévő aktualitásait is ki lehet fejezni.

Orosz népzenei hagyományokra, népdalkincsre épít a szovjet zene. Így lesz a szocialista tartalmú, formájában nemzeti zenekultúra széles néptömegekhez szóló, közérthető. A nagy bolsevikok mindig a népzenei értékek felhasználására intették a zeneszerzőket. *Lenin* 1918-ban meghallgatta és később is támogatta a Szegeden is hatalmas sikerrel szereplő *Pjatnyickij* népi zenei együttest. A Bolsevik Párt, *Zsdánov* elvtárs pedig a népdalt felhasználó zeneszerzőket állította mintaképpül a formalizmus hatása alá került komponisták elé.

A szovjet zeneszerzők valóban „politikailag is élesfülűek”. Mutatja, hogy tevékenyen részt vesznek a békeharcban. Amellett, hogy a békéről alkotnak műveket, a közelmúltban felhívással fordultak a nyugati zeneművészekhez. „Mit tesztek a béke megvédéséért?” — kérdezték kijáltványukban a nyugati zeneszerzőktől. *Honegger*, *Desormier*, *Thibaud* — aláírtátok-e a stockholmi békefelhívást? Ki mellett áll Ön ma, *Arturo Toscanini*, *Stokoski*, *Bruno Walter*? — kérdezték a nagy karmestereket. „Az egész világra kiterjedő hatalmas békemozgalomból a zenei szakembereknek is ki kell venni részüket, a békének le kell győznie a háborút” — fejezték be felhívásukat.

Meg kell értünk és el kell tanulunk a szovjet zene hatalmas tanulságait. Visszatekintve a Szovjet Zenei Hétre és most — a Magyar-Szovjet Barátság Hónapjának zenei eseményeit hallgatva — tudatában kell lennünk, hogy olyan művészetet ismerünk meg, amely hivatásának legmagasabb fokán áll, a népből fakad, a néphez szól, a haladást, a békét szolgálja, s örömmel, optimizmussal tölti meg dolgozó népiünk életét.

A szegedi Zenekonzervatórium zeneestjei, az összes énekkarok és zenekarok kivették részüket ezekből a fontos zenei eseményekből. A Magyar-Szovjet Társaság szovjet lemezismertetőt rendezett: a város szórakoztató zenekarai a szovjet könnyűzene legszebb alkotásait mutatták be.

De egyéb zenei események, amelyek ha nem is kapcsolódtak szorosan a Szovjet Zenei Héthez, mégis helyesen feladatuknak tartották a szovjet zene népszerűsítését. Így mutatta be pl. a Városi Zenekar első bérleti hangversenyén *Knipper* mai szovjet komponista, a népszerű „Poljuska“ szerzőjének „Katonadalok“ c. ügyes, hatásos zenekari alkotását. Öletes zenekari feldolgozásban azokat a szovjet katonadalokat hallottuk, amelyeket a Vörös Hadsereg hozott közénk a felszabaduláskor, s amelyeket annyit hallottunk a felszabadító szovjet csapatok egységeitől is.

Hézagpótló zenei együttes alakult nemrég Szegeden, a Közalkalmazottak vonószekara. A *Szatmári Géza* vezényletével bemutatkozó együttes megmutatta, hogy igen fejlődőképes, s hogy munkájától sokat várhatunk. Nem tűztek azonban műsorukra szovjet művet, pedig a zenekar éppen ebben a tekintetben hézagpótló. A haladó orosz zenének (pl. Csajkovszkij vonós-szerenádja), de a mai szovjet szerzőknek is sok szép és nálunk még kevésbé ismert vonószekari műve van. Ha a vonóegyüttes ezeket a műveket is műsorára tűzi, akkor be fogja tölteni hivatását.

*

A szomszédos, baráti népi demokráciákat a kulturális kapcsolatok, kölcsönös művészi vendégkörutak is összefűzik az azonos politikai törekvéseken kívül. Ezt láttuk és éreztük abban a meleg ünneplésben, amellyel a szegedi dolgozók *Szasa Popovot*, a Dimitrovdíjjal kitüntetett bolgár vendégkarmestert fogadták. *Szasa Popov* professzor a bolgár zenei élet kimagasló egyénisége, a Szófiai Állami Filharmónia főzeneigazgatója. Kiváló karmester, aki zenekarvezetői munkájában az abszolút precizításra, a megszólaltatott művek tiszta, kidolgozott előadásmódjára, a lírai elemek gazdag érvényesítésére és elmélyítésére törekszik. *Mozart* „Kis éji zenéje“ és a nagy cseh népi szerző, *Dvorzsák* „Új világ“ szimfóniája szépen szólalt meg a Szegedi Filharmóniai Zenekaron. A zenekar sokat tanult a kiváló bolgár vendégdirigenstől.

*

A realizmus szellemében fogant szocialista zenekultúra megbecsüli a haladó hagyományokat is. Ezért ünnepelte meg a Szovjetunió és a magyar zeneélet is a *Verdi*-évfordulót, halálának ötven éves évfordulóját. A nagy olasz realista szerzőnek egyik legnépszerűbb színpadi művét, a *Traviatát* mutatta be a Szegedi Nemzeti Színház a *Verdi*-évforduló alkalmával. A népszerű *Verdi*-dalmű felújítása több szempontból jelentős volt. Jelentős volt azért, mert a Szegedi Színház megmutatta, hogy meg tud oldani önállóan, a maga erejéből is operaelőadásokat.

A *Traviata* új rendezésében, modern beállításban való felújítása igen hasznos. A Horthy-korszak operaszínpadai elgiccsesítették a *Traviatát*, szentimentálissá tették az opera cselekményét.

A maga idejében, száz évvel ezelőtt újszerű, haladó volt ez az opera. Mert a Traviata színpadán nem történelmi személyiségek, nem a mitológia istenei mozognak, mint az akkor divatos *Wagner*-zenedrámákban, nem is mesebeli figurák, hanem a mindennapi élet emberei, akiknek sorsát a nagypolgári élet anyagi és szerelmi problémái irányítják. A Traviata haladó elemeket és haladó lehetőségeket rejt magában és éppen ezt hagyta el, sőt tudatosan elsikkasztotta a Horthy-korszak operarendezése. A polgári társadalom ízlése meghamisította a népszerű *Verdi*-dalműveket, mert éppen azt dicsőítette benne, amit a műkritika tárgyává tesz, a szirupos-szentimentális ömlengést, a pesszimizmust, a világfájdalmat, a nő társadalmi helyzetének aljas és reakciós beállítását.

A szegedi Színház Traviata-felújításának érdeme volt, hogy éles vonásokkal, erőteljes színekkel igyekezett megmutatni a Traviata korának egész hazugsághalmazát. A dalmű beállításának realista célkitűzései, a díszletek jól elevenítik fel a III. *Napoleon*-korabeli burzsoázia életének csillogó fényűzését és velejéig romlott erkölcsét.

A szereplő énekesek nagy lelkesedéssel játszottak, de játéukban rendezési hibák maradtak. Általában az opera rendezési vonalát erősíteni kellene, mert a különben helyes célkitűzések sok helyen megvalósítatlanul maradnak. A Traviata-felújítás legnagyobb tanulsága, hogy a szegedi színház megmutatta, hogy képes bemutatni önállóan operákat. A Traviata bemutatása biztató perspektívát jelent a színház további munkája számára. Reméljük, hogy az operát bemutató együttes több operát is színrehoz és hogy azokat elviszi a tájszínház keretében a szegedkörnyéki dolgozók közé is.

← Operai vonalon még egy jelentős esemény volt Szegeden a közelmúltban: a Gördülő Opera elhozta közénk a magyar zenekultúra klaszszikus alkotását, zenekultúránk jelentős haladó hagyományát, *Erkel* „*Bánk bán*” operáját.

A Gördülő Opera szegedi *Bánk bán* előadásának nagy érdeme, hogy az eredeti, u. n. „tenor” *Bánk bán*-t mutatta be. *Erkel* művét ugyanis a Horthy-korszakban zeneileg átalakították, az eredeti tenor címszerepet baritonra írták át. A méltatlan változtatás természetesen meghamisította a mű eredeti jellegét. Az Operaház a művet visszaállította közelmúltban eredeti formájába, felfrissített egyes „meghúzásokat” és először Ózdon, majd most Szegeden mutatta be az eredeti tenor *Bánk bán*-t. Ez a felújítás azonban inkább zenei vonatkozású, a dalmű dramaturgiailag még nincs eléggé felfrissítve. Rendezésében még uralkodik a nyugati formalisztikus dramaturgiai elv, a „lélektani konfliktus” még mindig erősebb a társadalmi mondanivalója. Ha a mű természetében rejlő fogyatékoságok folytán nem is kap a nép annyi szerepet, mint az orosz operák színpadain, mint *Musszorgszkij* népdramáiban, ezt a hiányt friss és korszerű dramaturgiával pótolni lehet. Mindenesetre a rendezés így is sokat tett, főképp *Tiborc* beállításában. *Tiborc*ot ugyanis a Horthy-korszak színpada, mint száználmas, alamizsnakérő, alázatos koldust állította be, a Gördülő Opera *Tiborc*-beállítása (Radnai János kitűnő játéka és éneke) megmutatta a nép

erejét, mégha egymagában állt is a színpadon, mint az elnyomott nép képviselője, típusa.

*

Nem tükrözné zenei beszámolóink Szeged minden zenei eseményét, ha nem emlékeznénk meg a „Múzeumi vasárnapok“ zenei programjairól. A Közalkalmazottak és a Múzeum által rendezett kulturális, történelmi előadások között jelentős zenei program is akad. *Beethoven*-emlékest hangzott el ebben a sorozatban, bemutatták a haladó multi-századi orosz népi zene legkiemelkedőbb alkotásait, megemlékeztek *Verdiről* stb. A nívós és korszerű sorozatnak csak egy hibája van: kevés a propagandája, kevésen látogatják, pedig éppen a nívós és korszerű, haladó művek bemutatása miatt kellene fokozni a propagandát. A „Múzeumi vasárnapok“ is minél szélesebb rétegek mozgósításával vegyék ki részüket a kulturális tömegmozgalomból!

*

Az MDP II. kongresszusán *Révai* elvtárs a zenével kapcsolatban mondta, hogy „a zene eléggé elmaradt a fejlődésben, de vannak biztató jelenségek“. Ilyen biztató jelenség szegedi viszonylatban az a szerzői est, amelyet a Zenekonzervatórium növendékei rendeztek a pártkongresszus tiszteletére.

Fiatal zenei szakkádereink helyesen teszik, ha már tanulmányaik közben foglalkoznak zeneszerzéssel, ha műveket alkotnak. Ezzel hézagpótló munkát végeznek, mert dolgozó népünknek sok optimisztikus, derűs dallam kell, amely a szocializmus építésére, a béke megvédésére lelkesít. Ezért jelentős, ha fiatal zenei szakkádereink alkotnak és emiatt a jelentőség miatt kell részletesebben, iránytmutató kritikával foglalkozni a bemutatott művekkel.

A szerzői est műsorának néhány műve feltétlenül jó úton jár. *Becsi Balázs* ügyes és művésziileg is értékes népdalfeldolgozásai tiszán szóltak. „Sztálin köszöntője“ azt a műfajt képviseli, amelyre ma legnagyobb szükség van: a könnyen énekelhető, dallamos, vidám tömegdalt, amelynek tartalma is nevelő hatású. Jó úton jár *Kovács Máttyás* is, aki zongora- és hegedűműveiben apró, színes népdalokat, népi tánc témákat dolgozott fel. „Kis Szvitje“, „Bölcsődala“ értékes alkotások. *Kovács Máttyás* elindult a zenei realizmus útján, de törekedjék arra, hogy népdalfeldolgozásait, kíséreteit minél nagyobb szakmabeli tudással alkossa. *Szaniszló János* fúvósszerenád-tétele nem mentes ugyan minden zökkenőtől, de ügyes a szólamvezetése. Értéke, hogy klasszikus zenei hagyományra épített. *Goldmann József* tehetséges és fejlődőképes, de bemutatott műveiből hiányzik a melegség és a dallam, enélkül pedig nem lesz népszerű széles rétegekben. *Dobó László* eredeti és tehetségre valló műveket mutatott be, de helytelen úton jár. az „Anyá látomása“ c. dala a beteges paroxizmus határát súrolja, ellentétben van a zenei realizmussal. Helytelen úton jár *Jónás Ernő* is, akinek egyébként jó szín- és harmóniaérzéke komoly tehetséget mutat, de alkotó képessége nem találta még meg a legtermékenyebb zenei stílust, a dallamos, optimisztikus realizmust. „Vad madár“ c. dala modoros és formalista, vonós négyese jó harmonizálású, de dallamszegény. „Este a falun“ c. népdalszvitje sikeres alkotás lenne, ha nem torzította volna el a benne lévő népi dallamokat. *Jónás Ernő*

komoly erő, aki igen széleskörű zenealkotó lehet, de stílus tekintetében sokat kell tanulnia a nagy realista szerzőktől. Nem szégyen, ha egy fiatal szerzőnek a művein *Bartók* és *Kodály* hatása látszik, mint pl. *Kovács*-én és *Becski*-én. Inkább legyenek jó *Bartók* és *Kodály* követők, mint rossz, formalista „egyéniek“! Zenésítsék meg a szocialista líra minél több jó alkotását, mint ahogy *Becski* és *Jónás* feldolgozták *József Attila* és *Kónya Lajos* verseit, így legyenek továbbra is „politikailag élesfülűek“. Ne feledjék a fiatal konzervatóriumi szerzők, műsoruk mindenképpen helyes és értékes kezdeményezés volt, de még jobban vegyenek irányt a tömegdal és a zenei realizmus felé. Ekkor valóban elmondhatjuk, hogy Szegeden is vannak „biztató jelenségek“.

*

A budapesti rádió hullámai a napokban a most megalakult Szegedi Városi „Bartók Béla“-Kórus első szép sikerét hozták Szegedre: a rádióban énekelték *Novikov*-, *Kodály*-, *Halmos*-műveket, népdalfeldolgozásokat *Kertész Lajos* vezényletével. A jó hanganyagú kórus elvált a Közalkalmazottak Szakszervezetétől, felfrissülve új erőkkel a Városi Tanács kórusa lett. Rádiószerrelésük jó művészi indulás volt, a Városi Tanács biztató távlatokat jelent a kórus számára.

KIRÁLY JÓZSEF

K Ö N Y V E K

FIATAL ÍRÓK ANTOLOGIÁJA. (Szépirodalmi Könyvkiadó.)

Annak a gondoskodásnak, mellyel kulturpolitikánk a feltűnő fiatal tehetségek felé fordul, annak a segítségnek és támogatásnak, melyben ezeket a fiatal írókat részesíti, eredménye ez a most megjelent antológia, mely magába foglalja a József Attila és Felszabadulás pályázaton feltűnt fiatalok verseit és novelláit.

A kötet vizsgálataánál nem szabad figyelmen kívül hagynunk azt az örömdetes tényt, hogy az antológia íróinak túnyomó százaléka munkásszarmazású; sőt nem egy ma is a munkapad mellett építi a szocializmust. Sokan közülük ma már kulturforradalmunk eredményeként iskolapadban ülnek, egyetemeken és főiskoláinkon, tanulnak, hogy tudásukkal szolgálják a dolgozó népet, me'y őket tanulni küldte.

Az antológia tartalmát, problémáit tekintve, igen változatos: megtaláljuk benne a sötét mult iránti gyűlöletet, a szocialista haza szeretetét — az úri Magyarország aljasságát csakúgy, mint a szocializmus építésének problémáit. Megmutatja ez a kötet, hogy ifiúságunk megértette: nincs többé öncélú iroda'om, időszerűtlen már a szavakkal szemkápráztatás, üres játék — megértette azt, hogy a művészetnek minden idegszálával olyan kérdések felé kell fordulnia, melyek megoldása hazánkban a szocializmus,

általában — de az előbbivel szoros összefüggésben — a béke nagy ügyének győzelmét segítik elő.

S ne csak formákba tört betű,
ringó álom lengjen szabadba;
keményebb, bátrabb öntetű
a mű, hát úgy vigyázz magadra:
nem csengő-bongó csöngettyű.

Írja Eörsi István: „A vers igazság-kapcsolat az emberek között“ folytatja s érezzük, hogy ezek a fiatalok tudják: a művészet, így az iroda'om is, fegyver népünk kezében, hogy egy jó vers egy puskával felér a harcban, melyet a békéért, tervünk győzelméért vívunk.

A fiatal költők és írók világosan látják az építés, a harc problémáit. Kádár András „A Sztálin-híd építői“ című versében megmutatja az összefüggést az amerikai agresszorok elleni harc és a szocializmus építése között:

A hídpilléren vibrátor kopog:
ma éjtel győzve mi is átkelünk!
Mi a Dunán, t' ott a Naktanon
erős hidakat egy célért verünk.

Megható az az őszinte, mély szeretet, ahogy fiatalságunk a világ dolgozóinak nagy vezére, a békéért való harc zseniális veze-